

A Falvak és a Covid – Mi történt és mi történhetett?

Összefoglaló

2020. június 10-én a Magyar Urbanisztikai Társaság elindította online eseménysorozatát. Első alkalommal Szabó Mátyás és Bérczi Szabolcs, a MUT falutagozatának vezetőségi tagjai beszéltek arról, hogy a koronavírus-járvány miként érintette, illetve érinti a hazai falvakat. Milyen negatív, valamint pozitív hatásai voltak a járványnak? A veszélyhelyzet alatt felvett viselkedésminták a jövőben is velünk maradnak? A hazai turizmus hosszútávon is fellendülhet? Felértékelődhet az önellátás, a nagyállattartás? Összefoglaló egy szakmai vitáról, nem csak a szakmának.

Érdeemes leszögezni, hogy a falvakat általánosságban más felkészültségi szinten érte a vírus, mint a városokat. Elsőre úgy gondolhatnánk, hogy a járványhelyzet alatt a falvak mindvégig a városok ellenpólusaként működtek. Ha a falvak helyzete nem is áll teljesen mértékben szemben a városokéval, fontos kiemelni, hogy a **falusi közösségek sokkal erősebbek**, mint a városiak. Továbbá a falusi döntéshozás – még ha a döntési mechanizmus hasonló is – másképp működik, mint amit a városokban megszokhattunk: sokkal közelebb állnak a lakossághoz mind térben, mind időben, mind kapcsolatrendszerben, emiatt a **változásokra is gyorsabban tudnak reagálni**.

A falvak, részben a városoktól való – mind gazdasági, mind földrajzi – távolságuk miatt időben differenciáltabban kezdték el „komolyan venni” a járványhelyzetet. A változások mentális és fizikai dimenziója a településhálózatot más és más **időben, léptékben, mértékben** érte el. Ebből kifolyólag az egyes falvak különbözőképp közelítették meg a problémát, az sem volt egyforma, hogy a döntéshozatal milyen kommunikációt folytatott, valamint, hogy a lakosság hogyan állt ehhez az egészhez. Mind a **reakcióidő**, mind a **hozzaállás** településenként eltérő volt. Fontos kiemelni, hogy az elmúlt évtizedek hullámzó tendenciái után a falvakat már nem érte kifejezetten rossz helyzetben a koronavírus. A legtöbb település tudta, hogy mire képes, reálisan látták a szerepüket, illetve a lehetőségeiket.

Ennek ellenére az azért látható, hogy a falvak helyzete – többek között a kórházi ágyak száma, a szolgáltatások minősége, egészségügyi ellátottsága, mobilhálózati lefedettsége, digitális infrastruktúrája szempontjából – **némiképp más dimenzióban mozog**, mint a városok esetében.

A kis közösségek ereje

A falvak általánosságban kifejezetten **figyelmezetten kezelték a járványt**. Zártabb közösségekről beszélünk, így az emberek rendszeresen **figyelmeztették** egymást, ha valaki nem vette olyan komolyan a helyzetet, mint kellett volna. Kis közösségek lévén – ahogy általában – jobban **figyeltek és vigyáztak egymásra**, ezzel pedig némiképp ellensúlyozni tudták az infrastrukturális hiányokból adódó gondokat. Itt érdemes kiemelni a **falugondnokok**, illetve **tanyagondnokok** szerepét, akik „békeidőben” is egyfajta **mindenesként** funkcionálnak ezeken a településeken. Iskolába viszik a gyerekeket, időseket szállítanak az orvoshoz, kiváltják a gyógyszereket stb. Az ilyen és ehhez hasonló segítséget a városlakók csak a családtagjaikon, vagy fizetett szolgáltatásokon keresztül tudják elérni. Természetesen ez sem igaz minden vidéki településre: ahol például a digitális oktatás már önmagában gondot okozott, sokkal nehezebben ment az új

helyzethez való alkalmazkodás. Habár a falvak **előregedettségből** adódóan ezek a térségek bizonyos szempontból mégis **veszélyeztetettebbek** voltak, a kis közösségek ereje ezt a tényezőt némiképp mérsékelni tudta: előfordult, hogy egy falu önkormányzati bizottsága jelentős pénzt ajánlott fel, hogy egy másik településen biztosítani tudják a szükséges maszkokat.

A fizikai mobilitás csökkenése és a távolságtartás növekedése volt az, ami leginkább meghatározta a veszélyhelyzetet. Ebből a szempontból a falvak egészen más helyzetben voltak, mint a városok. Lévéen, hogy a falvakban lényegesen kisebb a szellemi foglalkoztatottak aránya, esetükben nemigen volt lehetőség a távmunkára; ezért – ha nem veszítették el az állásukat – **jelentősen többet mozogtak**, mint például a városi, szellemi munkát végzők. Természetesen településenként ez is igen eltérő volt, hiszen rengeteg olyan vidéki település van, ahol igen magas a szellemi foglalkoztatottak aránya.

Önellátás felértékelődése?

A veszélyhelyzet kezdetekor az átlagember megtapasztalta, milyen az, ha valamilyen termékből hiány van a boltok polcain, gondoljunk csak a cukorra, a lisztre, az élesztőre, vagy épp a WC-papírra. Előfordulhat tehát, hogy ezután némiképp **felértékelődik majd az önellátás**, illetve a vidéki, falusi lét. Az emberek elkezdtek érdeklődni a kiskertek, kisebb telkek iránt, azonban arra csekély az esély, hogy ezután ismét elterjedt lesz majd a **nagyállattartás**. Sajnos ehhez olyan **kitartásra, szakértelemre és személyzetre** lenne szükség, ami kevés településen jellemző. Arról nem is beszélve, hogy ezután is kevesen lesznek azok, akik „teljes állásban” gazdálkodásra és nagyállattartásra hajtják a fejüket. Köztudott, hogy ez az élet nem mindenkinek való. A vidéki lakosság nagyrészének is hasonló igényei vannak – szolgáltatások, életvitel tekintetében – mint a városi lakosságnak, **ebbe a napirendbe pedig nem fér bele a „vidéki élet”**.

Sajnos hasonló a helyzet a rövid ellátási láncokkal is. A rövid ellátási lánc lényege, hogy a termék kis utat tesz meg a termelési és a fogyasztási „fázis” között, ezzel is támogatva a **helyi gazdaságokat**, valamint a **környezetterhelés csökkentését**. Az a tapasztalat, hogy amíg van pénz, lelkesedés, addig nagyszerűen tudnak működni ezek a mechanizmusok is, azonban az első akadály általában gátat szab a további fejlődésnek.

A belföldi turizmus fellendülése?

A koronavírus-járvány miatt sokáig úgy tűnt, hogy idén búcsút mondhatunk nemhogy a külföldi, de még a belföldi nyaralásnak is. A helyzet azonban ehhez az állapothoz képest viszonylag sokat javult, **a hazai szállodák ismét kinyithattak**, a férőhelyek pedig igen gyorsan beteltek. Az, hogy nagyon sok szálláshelyet lefoglaltak, természetesen még nem jelenti azt, hogy nem fogják visszavonni a foglalást, hiszen június 12-től már anélkül Horvátországba utazhatunk, hogy utána karanténba kellene vonulnunk.

Előfordulhat, hogy így is sokan lesznek azok, akik ezzel együtt is a belföldi turizmust választják. Azt azonban érdemes megemlíteni, hogy sok szálláshely **nem képes azt a minőséget nyújtani**, ami miatt a vendégek **a következő évben is őket választanák**. Azok a falvak, melyeknek nincsenek kiemelt turisztikai adottságai, nem tudnak tisztán turizmusból megélni. Viszont, amennyiben képesek **élményt és értéket nyújtani** a vendégeknek, elképzelhető, hogy sikeresek

lesznek. A hangsúlynak itt az **egyéniségen, az egyedi sajátosságokon**, valamint a **vendégszereteten** kellene lennie. Ha a vendég érzi, hogy törődnek vele, valamint van lehetősége minden nap 2-3 program közül választania, akkor jó eséllyel elégedetten fog távozni. A falusi vendéglátóhelyeknek **nem érdemes luxusszolgáltatásokkal próbálkozni**, a legtöbb vendéget pont ez fogja elriasztani, hiszen ezt bárhol máshol megkaphatják, sok esetben jóval jobb minőségben. Ha a falvak azt szeretnék, hogy a vendég a következő évben is visszatérjen hozzájuk, érdemes tehát **magukat adniuk**, kiemelni a helyi sajátosságokat.

Oktatás

A KSH statisztikáiból kiderül, hogy a falvak **digitális ellátottsága, mobilhálózati lefedettsége** igencsak elmarad a városi térségekhez képest. Gondoljunk csak bele, hogy amelyik családban négy-öt iskoláskorú gyermek van, a távoktatás során ideális esetben négy-öt laptopra lenne szükség, és a szülők igényeiről még nem is beszéltünk. Ez még a magasabb státusú, városi lakosság körében is ritka, **nemhogy a falvakban**. Habár számítógépekből kevés van ezekben a térségekben, a statisztikák szerint **okostelefonokkal viszonylag jól ellátottak**. Az okostelefonok megfelelő bizonyos szintű kommunikációra, azonban, ha tanulásról van szó, **aligha helyettesíthetnek egy laptopot**.

A koronavírus-járvány egyik nagy velejárója a **távoktatás megjelenése** volt. Ez a magasabb státusú családokban jóformán „csak” egyfajta **nehézségként** jelentkezett, a vidéki térségekben ezzel szemben **valóságos sokk** volt. Az elmúlt évtizedek infrastruktúra-fejlesztésének elmaradásai a falusi távoktatás során ütköztek csak ki igazán. Ezekben a térségekben jóval nagyobb az esélye a **lemaradásnak, a lemorzsolódásnak**, valamint annak, hogy szeptemberben úgy menjenek majd vissza a gyerekek az iskolába, hogy a tavaszi félévben **semmit sem tanultak**.

Elmondható tehát, hogy a vírus a már meglévő pozitív, valamint negatív folyamatokat is **katalizálta**. Túl kellene lépni azon, hogy a falvak problémáit megpróbáljuk csoportokra lebontva kezelni. Minden település **más és más gondokkal küzd**, nincsenek univerzális megoldások; **egyedi problémák vannak, egyedi kezeléssel**. Ez pedig éppúgy igaz „békeidőre”, mint veszélyhelyzetre.

Tóth Bálint

Megjelent: Magyar Urbanisztikai Társaság (MUT.hu) 2020. június 11.

<http://www.mut.hu/?module=news&action=show&nid=255452#MIDDLE>